

Zgoščenki z basnimi v rožanskem in s pripovedkami v podjunskem narečju.

Vir: Arhiv SNI Urban Jarnik (izdala Inicijativa Slovenščina v družini)

NAREČJA V ZAMEJSTVU

Uvodnik

V pričujoči številki *Glasnika SED* objavljamo prispevke o narečjih v zamejstvu. Jezikovni asimilaciji so zlasti podvržena narečja, ki jih opuščajo kot jezik komunikacije v družinah in na vasi. Na jezikovno mešanih območjih slovenskega obrobja ta proces poteka pospešeno, v času vse večje globalizacije pa se dotika tudi slovenskega središča. S spremenjenim načinom življenja je narečje izgubilo velik del dragocenega besedišča, ki je bilo nekoč del vsakdanjega in prazničnega življenja – v veliki meri ta jezikovni zaklad, poleg dialektologov, ohranjamo prav etnologi. Narečje je interdisciplinarno raziskovalno polje, v katerega vnašamo svoje izkušnje strokovnjaki več strok. V zamejstvu pa je vprašanje ohranjanja narečja tudi vprašanje ohranjanja živega slovenskega jezika in vprašanje ohranjanja slovenske identitete (v družinah, na vasi), kar je vitalnega pomena za manjšinske skupnosti.

V *Glasniku SED* smo zato želeli predstaviti aktualno situacijo narečij v zamejstvu in odgovoriti na vprašanja o vrednotenju narečij v posameznih krajih, o tem, kako narečje uporablja starejša, srednja in predvsem mlajša generacija, o pobudah za ohranjanje in razvoj narečij, o tem, kaj so k ohranjanju in razvoju narečij pripomogle etnološke pobude in raziskave. Na izhodiščna vprašanja smo prejeli krajše prispevke, ki podajajo ne le aktualno stanje razvoja narečij, temveč tudi različno gledanje na narečja, različne pobude za njihovo ohranjanje, različno dokumentiranje narečij in različen odnos do narečij. Prispevki nudijo zanimiv vpogled v zamejske stvarnosti, dajejo pa tudi nove pobude in spodbude – morda za kakšno interdisciplinarno srečanje na temo

slovenskih narečij (na obrobju in v središču), ki bi vzelo v pretres tako strokovni pristop do narečij (z vidika etnologije, dialektologije, sociologije, ...) kot tudi posamezne inovativne iniciative in pobude (tako s strani posameznikov, društev in znanosti), ki razvoju narečja sledijo v svojem naravnem okolju in se odzivajo na izzive sodobne družbe z novimi »produkti« (zemljevidi, telefonski imeniki, zgoščenke, poljudne publikacije, ...).

Narečja kot »mikrojezi« ustvarjajo jezikovno in kulturno mozaično podobo slovenskega kulturnega prostora. Slika bo tem lepša, čim bolj bodo ohranjeni posamezni mozaični kamenčki, posamezni živi govori. Razne pobude in iniciative v zamejstvu, ki narečje ohranjajo predvsem zaradi identitete, pa tudi kažejo, da se v narečjih ne skrivajo le starejši jezikovni zakladi, temveč v narečjih lahko ubesedimo sodobni svet, narečja pa premorejo tudi pesniško izražanje. Osnova je spoštljiv odnos do krajevnih govorov in do krajevnega izročila, ki je z njimi povezano; to ustvarja vez s preteklostjo, ki narečjem omogoča prihodnost. Etnološke (in druge) raziskave pa lahko prispevajo velik delež ne le k ohranjanju narečnega bogastva, temveč tudi k spoštljivemu odnosu do jezika, ohranjenih predmetov, ohranjenega ustnega izročila.